

ỤMỤ QHỤỤ NIME KRAIST

Ndi-Hibru 5:12-14; 6:1-12.

IHEÒMỤMỤ 437

Nke Ndị okenye

AMAOKWU IBUN'ISI: “N’ihi na mgbe unu kwesiri ibu ndi-òzízí n’ihi oge, ọ di unu nkpà ọzọ ka madu zi unu ihe bú ihe-òzízí mbu nke nmalite okwu si n’onu Chineke puta; unu aghowo kwa ndi miri-ara di nkpà, ọ bugh nri siri ike” (Ndi-Hibru 5:12).

Inwe Ntị ike

“Onye okwu ayi nwere ikwu banyere ya di uku, di kwa ike isughari asusu, ebe unu ghoworo ndi nwere nti-ike.”

Ị hụwo otú onye dere ihe odide a si kwusie ihe banyere inụ Okwu ahụ ike? Gịnị bụ ihe ahụ nke kpatara inwe ntịike nke Ndị Kraist ahụ sitere ná Ndị Hibru? Ha enyewo ohere ka ekweghiekwe na ịdamba bata nime ha. Ọtụtụ ihe di nke pụrụ iwetara anyị ntịike. Otú ihe bụ ikwenye ka mkpà anyị nke ihe anaahụ anya, nke bụ ihe ahụ niile náamasị anyị were ọndụ n’obi anyị. Iheozo nke náakpatara anyị ntịike bụ iheuto nke ụwa nke a. Anyị bú ndi nọ n’okwukwe a adighi emegide iheuto nke ziriezi, igwuriegwu, izuike. Mgbe ụfodu Jisọs naakwusi ịlọlọ wee gafee n’ofè ọzọ nke osimiri Ya na ndinaesouzo ya izuike. Ma mgbe ọ bula iheuto naaghọ ihe náemegide ndu nke imemmuo anyi, ọ gafewo okè. Ihe ahụ gaakpata ntịike ma mebie kwa nghota niile nke imemmuo.

Ọ buru na onunu ihe nke mmuo anyi adighi nko anyi enweghi ezi mmuo nke ntule ahụ bú nke Chineke naachọ. Jisọs gwara ndinaesouzo Ya okwu megide ihe ahụ. Ọtụtụ mgbe ka Ọ tūrū ha ilu si, “Unu onwe-unu di kwa nenwegh nghota we rue ugbo a?” O jughị Ya anya na ndi nọ n’ezi enweghi nghota, ma O lere anya ka ndinaesouzo Ya ghota ihe omimi nke Alaeze ahụ. Mgbe ọ bula Ọ tūrū ilu, O lere ha anya ighota ihe ọ pụtara n’uzo nke ihemmuo.

Ọ buru na mmuo Chineke nke di nime obi na ndu anyi naalusi olo ike, anyi wee guzozie kwa rue otutu ahụ n’onyinye amara anyi, naedebe kwa amamihe nke akonauche anyi na mmuo nke ntule anyi ná njikere ighota ihe niile nke Mmuo Nso, anyi agaghị ekwe ka Okwu Chineke puo n’obi. N’ihi mkpagbu, ndi Kraist ahụ bú ndi Hibru nọ n’ihe egwu nke ikwenye ka Okwu ahụ puo n’obi ha. Idamba abjakwasijo ha.

Ka ekpere anyi buru: Nye anyi anya ihuzo na nti inuie! Amamikpe ahụ nke atukwasiri ndi Israel nke mgbe ochie bu na ha nwere anya ma ha adighi ahuzo, nwee kwa nti ma ha adighi anuie. Ha aburworị ndi kpuruisi nime mmuo. Lee mmadu ndi di ka Pita. Naani ihe ọ puru ihu bu otutu azu nke egburu n’uzo di ebube mgbe ọ dogbusiworo onweya n’olu ogologo abali niile n’egbughi ihe ọ bula, o wee daa n’ukwu Jisọs tie mkpu si, “Si n’ebe m nọ pua n’ihi na abum onye-nmehie, Onye-nwe-ayi.” Pita ghotara ngwangwa na Ọ bú Kraist ahụ.

Nataniel, onye Filip Kpotaara Jisọs, guzoro n’okpuru osisi fig. Naani ihe Jisọs gwara ya bu, “Mgbe i nọ n’okpuru osisi fig, ahurum i,” kpoo kwa isiala nye Ya. N’akuku nke ọzọ enwekwara ndiodeakwukwo na ndi Farisi, ndi guru oké akwukwo bu ndi mara iwu Chineke nkeoma ma buru kwa ya n’isi. Ha guru onweha na ndi bu ezi mkpuru nke Abraham ahụ ma were ndiozo dika ndi mmehie na ndi ajuraju. Ha huru otutu oluebube di icheiche; ha huru ogwugwo orja di icheiche. Ha noduru ala n’ulonzuko; ha huru onye ahụ akuku aru ya nwuranwu ka o biliri chiri ute ya naejeghari; ha huru nwoke ahụ amuru n’isi ka ọ biara n’etiti ha wee naagba ama banyere ihe ahụ nke meworo. Ha huru olo ebube niile ahụ; otu ọ di n’ihe ndi ahụ ha apughị ihu na Ọ bú Okpara Chineke.

Ha nwere anya ihuzo ma ha ahughi -- nzuzu nke imemmuo. Ha bu ndi nwuranwu okpukpo abuo, na ndi esitere na mkporogwu ropu. Nke ahụ bu onodu nke puru ibiakwasị onye ahụ nke noworo n’okpuru ihè ahụ wee naanu kwa Okwu Chineke ma rapu inogide nime ya.

Nghota nke Imemmuo

“N’ihi na mgbe unu kwesiri ibu ndi-ozizi n’ihi oge, o di unu mkpa ozọ ka madu zi unu ihe bu ihe ozizi mbu nke nmalite okwu si n’onu Chineke puta; unu aghowo kwa ndi miri-ara di nkpa o bugh nri siri ike.”

N’ebe a o naatuka n’uzo aru na mkpuruobi si yie onweha, o bu kwa ihe di ebube otu ha abuo si yie onweha n’ihe niile. Dika eji nri naazu aru, naeme ya ka o naagan’iru n’itoto ma naenye kwa ya ume, otu a ka mkpuruobi naeto kwa eto, naagbasa ma juputa kwa n’idimma dika anaazu ya. Nri ahụ nke eji azu mkpuruobi bu Okwu Chineke. Job siri, “Atukobawom okwu nile nke onu-ya kari okem.” O gaakara Job mma ino n’aguu -- rapu nri -- kari irapu Okwu Chineke. Aisaia siri, “Ka ihe nke mara abuba to kwa nkuru-obi unu utu.” Nke a putara iri ihe nke Chineke dika nri.

“N’ihi onye o bula nke neketa miri-ara bu onye akanwagh ya n’okwu ezi-omume; n’ihi na o bu nwa ohu.

“Ma nri siri ike bu nke ndi tozuru okè, ndi anwaworo nghota-ha n’ihi omume ha neme mgbe dum itule ihe oma na ihe ojo.”

I maara otu agaesi tnye mmetuaka ahụ n’olu rue mgbe o gaabu ihe di ezimma. Unu ndi naakpo ubo akwara (violin) maara na site n’ikpo ya mgbe dum anaeme ka mkpisiaka naeme nkeoma nke bu na i gaeme ebe agaetinye mkpisiaka n’elu akwara ahụ o wee buru ebe kwesirikwesị naemeghi ndahie o bula -- ma o bughu otu a i gaenwe uda nke naadazighi nke i gaemezi. Otu a ka o di kwa nye ihe ndiozo di icheiche di n’aru anyi nke anyi ji aghota ihe (senses) -- onunu, ohuhuzo, inuutoihe, anaeme ka ha niile buru ihe di ezimma dika otutu nke eji weere ha naalulu si di.

Otu a ka o di kwa n’ebe ihe ndi ahụ di icheiche nke mkpuruobi ji aghota ihe (senses) di. O buru na onye o bula ewere nwayo naejije n’iru Onyenweanyi, naanogide kwa otu ahụ, naeme ka o buru otu akuku nke ndu ya kwaubochi, o gaeru n’ebe ahụ nke o ga naaghotu odudu nke Mmuo ahụ n’uzo ya niile. Mkpali nke Mmuo Nso gaabu ihe naedu ya kwaubochi. N’akuku nkeozo, onye ahụ nke naadighi elezianya n’ijije ya nke naadighi kwa ananti mkpali niile nke Mmuo ahụ, kama o naefuru ha anya, na mgbe naadighianya gaeru n’onodu ahụ nke o naagaghị kwa enwe mmetuta maobu nwee ike ighota odudu nke Mmuo ahụ. Nke ahụ bu ihe o putara bu site n’iji ihe ndi ahụ nke anyi ji aghota ihe mee ihe na itinye ha n’olu ka ha wee naatule ma iheoma na ihejoo.

Nwaputa na Ozizi site N’inye Ahuhu

“Ozizi nile site n’inye ahuhu nadi ka ihe nadi gh eweta onu n’oge di ugbo a, kama nwuta: ma emesia o nenyeghachi ndi ahu ewereworo ya nwaputa ha nkuru nke di n’udo, bu nkuru nke ezi omume” (Ndi Hibru 12:11).

Ma n’ebe isiokwu ahụ di bu na nkebi ahiri nke ikpezu ahụ: “ndi ahụ ewereworo ya nwaputa ha.” Nke a naegosi na o buru na anwaputaghị mmadu site n’ozizi nke inye ahuhu ahụ nke o naagafe o dighi uru o baara ya. O buru na onye o bula adaa na ya, gaeweghachi ya n’otu ebe ahụ ozọ tupu rue mgbe o gaabiaru n’onodu ahụ ebe agaesi na ya nwaputa ya. Nke ahụ naaputa igabiga nime ozizi site n’inye ahuhu ahụ maobu ozuzu nke irubeisi ahụ bu nke Chineke naachọ inye ya ma nwee kwa ike iguzo na igafe rue inweta uru ahụ nke Chineke zubere ka o nweta site na ya. Anaesi na ya anwaputa mmadu ahụ; anaakwughachi kwa ya okpuku nari n’ihi nguzo ya na ngafe o gafere ya, naagbanyeghi ihemgbu maobu mmekpaaru o bula nke o nwere mgbe o no nime ya.

O naeweputa n’ebe a ihe di iche n’etiti nwa ohu na nwoke maobu nwanyị ahụ nke tozuworo okè. Ma o naegosi na NdiKraist ndia bu ndi Hibru no n’ihegwu nke inogide n’ibu umuohu. Itoto ha nwere ike ibu ihe egbochiri. Ebe ha kwesiri ibu n’oge a ndi naerinri siriike, ha wee buru nani ndi puru inu mmiriara. Dika umuohu -- na apughi irinri siriike na ihe di ukwu.

O dighi esi ike ime ka nwaohu bee akwa. Nwa ihe ntakiri puru ime ya ka o weeiwe; dika o si di n’ebe nwaohu no n’ihe nke anaahanya, otu a ka o di kwa n’ebe ndi bu “umu-ohu” n’ihe nke imemmuo no. Ufodu mmadu naabukari ndi o naadi mfè itinye obi ha n’ogbaghara. Nwa ntakiri ihe

puru ikpasu ha iwé. Ha bu nnoo umuohuu. Chineke nyere anyiaka ka anyi rue n'onodu ahụ anyi puru irinri siriike, ebe anyi puru iguzogide ihe ufodu bu nke naakwada anyi na mbu.

Gini ka o putara bu onye anwaputaworo site n'Okwu ahụ? Mgbe anyi nuru ya, o di ihe di n'obi anyi nke naezube ime ya, itinye ya n'olu. Uloakwukwo ahụ nke Chineke naazuputa umu Ya nime ya bu ihe nke kariji uloakwukwo ahụ nke anaazu mmadu ka o nwee amamihe. O kariji naani inodu ala naanu Okwu ahụ ma natughari kwa uche banyere ya. O putara itinye ya n'olu nime obi anyi na na ndu anyi mgbe niile: na inu ya wee jekwuru Onyenweanyi n'ekpere wee naarijo Chineke ka o debe ya dika ihe nlekwasị anya n'obi anyi.

Okwu Chineke bu ihe nlekwasianya nke kwesiri idi na ndu anyi ihu na anyi ruru n'otutu ahụ nke Chineke naezube ka anyi rue; itinye Okwu ahụ n'olu n'obi anyi mgbe niile wee naagbalisike iru n'otutu ya.

Iru na Ntozuokè

NdiKraist ahụ bu ndi Hibru agafebeghi ukpuru mbu ahụ. Anyi naaghotu ihe ukpuru niile ndia bu:

“N’ihi nka ka anyi rapu okwu nke nmalite nke Kraist, ka aneburu kwa ayi rue n’itozuokè; ka ayi ghara ito nto-ala ozo nke bu ncheghari eji pua n’olu nile nwuru anwu, na okwukwe ekwere na Chineke” (Ndi-Hibru 6:1).

Ndumodu ahụ nke enyere bu: rapu iwu ahụ ma bata n'Ozioma ahụ. Kwusi iso Moses ma biakwute Mesaia ahụ. Ozizi ndi ahụ ka aguputara n'ebe a: ncheghari, okwukwe, ozizi ahụ nke iwu mmiri, ibikwasikan'isi, mbiliten'onwu nke ndi nwuranwu, na ikpe ebighiebi. Anyi gaahu na akuziri ha niile n'uzo ozizi mbu ahụ nke di mfe nimeAgba Ochie.

Po naakpo ozizi niile ndia nke Agba Ochie ihezizi mbu nke uwa. O naakwa na eji Ulokwuu nke uwa, na site kwa n'oninye nke ihe anaahanya naegosiputa ha mgbe oge ha akaerughi. O naakpo ha "ozizi mbu." O dusiri ndi Galetia odu ike, bu ndi ahụ o naedere akwukwo, ka ha ghara ilaghachi azu n'ihozizi mbu ahụ nke uwa bu nke naabaghiuru o bua. Ha ejezuwo ozi ha, oge ha agafewo kwa. Gini mere anaogide n'uloakwukwo di nta mgbe anyi ruworo ogo ino n'uloakwukwo di elu? Oga n'iru nke imemmuo anyi agaghi adielu mgbe o bua karija ihe anyi mutara n'uzo iheomumu nke di n'Okwu Chineke. Nke ahụ bu otu o si di mkpa bu inara nkuzi niile nke Okwu ahụ, na inwe nti naanu ihe, naahu uzo, ka anyi wee naagan'iru rue na ntozuokè.

O buru na agaje itu itoto nke imemmuo anyi site n'otu anyi si nara Okwu ahụ -- otu ahụ ka o di -- anyi gaahu mkpa o di bu inara iheomumu ahụ ma o buru na anyi gaje iru na ntozuokè. Nke ahụ bu ihe Po bu n'uche n'idegara ndi Hibru ahụ bu ndi Kraist akwukwo.

“... ka ayi aghara ito nto-ala ozo nke bu ncheghari eji pua n’olu nile nwuru anwu, ...”

O buru na mu na gi nwere ike iguzogide mmegide niile dioku nke onyeiro n'ubochi taa karija otu anyi nwere ike ime n'aro iri garaaga; o buru na anyi puru iguzogide mbusoagha mberede niile ahụ bu ndi gaenwewori ike imeri anyi n'oge ahụ ma mee kwa ka anyi darue ala, o bu n'ihi na Okwu ahụ aburuwo ihe wereworo onodu nime ndu anyi ma wulie kwa anyi elu n'okwukwe. Nke ahụ bu ihe mere o ji di mkpa ijidesi ya ike; o bughị nani iji nti nke anaru nara ya, kama inabata ya nime alaala obi anyi. O bu n'ebe ahụ ka o gaalolu ahụ.

NdiKraist ahụ sitere na ndi Hibru bu ndi inwe nrubeisi n'ebe ndumodu di koru uko nke ukwu nke mere ka ha buru ndi ndi naadighi erijuafu -- umu ohu ndi naenweghi ume n'ihe nke imemmuo. Amaoku nke mbu a naegosi na ha naada kwa mgbe kwa mgbe ma naecheghari kwa site n'olu niile nwuranwu. "Olu nile nwuru anwu" n'ebe a putara mmadu inogide naeme dika o bu onyeKraist mgbe o diworori anya Mmuo Chineke siworo nime ya pu. Enwere otutu udi okpukpe nke ndi otu Kraist di otu ahụ n'ua n'ubochi taa. Ha choputara na ha kwesiri icheghari na ida n'ala n'iru onyenweanyi n'ihi na ha ababyebeghi n'oghere ahụ di ukwu nke Onyenweanyi nwere nye ha. Ha ka nogidere n'ihomumu nke uloakwukwo nke nta, naalaghachi azu imughari A B CH ha. Onyenweanyi naacho ka anyi gafee nka a wee banye n'ebe kachasi omimi.

Ndaghachị azụ na Ndapụ n'Okwukwe

Anyị gurụ site n'amaokwu nke 4 rue na nke 8 otù nime ịdọakanántị ndị ahụ siriike nke edere n'Okwu Chineke. Nke a dị nnọọ óké mkpà. Nke a bụ otù mpaghara nke Akwụkwọnsọ nke buteworo óké ihe mgbagwojuanya na obiabuọ n'etiti ndị kwereekwe, karịsịa n'ebe ndị ahụ daghachiworoazụ nọ, ndị tufuworo amara nke Chineke n'obi ha.

Akwụkwọzi a ji ọtụtụ ịdọakanántị náakụ ya ka ekwé banyere iheegwù nke dị n'isi n'ebe Chineke nọ wezuga onweonye -- iheegwù nke dị n'ikwe ka ịnuọkụ n'obi anyị maọbụ okwukwe anyị belata n'ọtùtù ọ bụla, wee site n'uzọ dị otú a mee ka anyị daba n'ọnọdụ ahụ nke akọwara n'ebe a. Nke ahụ n'uzọ pụtara ihè bụ iheegwù ahụ nke NdịKraist ndịa bụ ndị Hibru naeché iru.

N'ezie anyị nọ n'oge okpukpe nke NdịKraist mgbe ọ dị anyị mkpà inwe ike ahụ nke Chineke debeere onye ọ bụla nime anyị. Anyị amaghị ihe gaje iche anyị iru site n'ogbaaghara ahụ nke gaje ịbịakwasị ụwa. Ọ dị náání otù ihe nke anyị gaelegide anya na otù ihe nke anyị pụrụ inwe olileanya na ya n'ubochi ndịa, nke ahụ bụ amara Chineke bụ nke O mere ka ọ pụta ihè n'Okwu Ya nke emejuru n'ike bụ nke O nyere anyị. Ọ bụrụ na ọmùmụ nke anyị náamụ Okwu a gaenyere anyị aka ma gbaa kwa anyị ume n'uzọ dị otú a, anyị emezuwo nzube nke Chineke. Ọ bụ ihe pụrụ ime bụ nwa Chineke ịga n'iru náejidesi mmeri ahụ ike náadaghchighịazụ. Anwaputawo ya ọtụtụ oge.

Ọ dị óké ihe dị iche n'etiti ndaghachiazụ efù na ihe anaekwuokwu banyere ya n'amaokwu ndịa. Baijbul naegosi ihe dị iche n'etiti ndaghachi azụ na ndapụ site n'ebe Chineke nọ. N'ebe onye daghachiri azụ nọ olileanya ka fọdurụ iweghachi ya n'ọnọdụ mbụ ya, ma ọ bụrụ na ọ gaechègharị ma mee kwa ka mkwà niile nke o kwere Onyenweanyị dijị ohụ. Ọ dị ọtụtụ okwu ndumọdụ na ọtụtụ aririọ nke juputara n' Akwụkwọnsọ bụ nke enyere ndị daghachiriazụ ka ha ghara ikwenye n'iheozọ dijị iche.

Anụwom ka ndị ụfọdụ naasị na ọ bụrụ na ị nwetaworị owụwummiri nke Mmụọ Nsọ wee daa, ọ dijị kwa olileanya ọzọ dijiri gi. Ọ dijị ebe ị gaachoputa ihe ọ bụla dijị otú ahụ n'Okwu Chineke; anwaputawo na nke a abughị eziokwu ọtụtụ ugbò site n'ebe ndị ahụ daghachiworoazụ n'uzọ dijị otú ahụ nọ. Ma n'ihì na Chineke naagbasa ebere na amara Ya nye ndị ahụ náadaghachiazụ, ka anyị ghara ime mkpebi na nke ahụ bụ ihengopu iji weda ụkpurụ niile nke Ozioma n'ala maọbụ ghọọ ndị náajulata oyi n'inuokụ n'obi anyị nime ijéjé anyị n'iru Onyenweanyị. Anyị aghaghị ijigidesi ntozuókè niile ahụ ike dijị agaasị na ọ dijkwaghị ụzọ ọ bụla dijị iji laghachikwute Onyenweanyị.

Ma n'ebe onye ahụ nke dapuworo site n'ebe Chineke nọ nke ruwokwara n'ọnọdụ ikpezụ ahụ bụ nke akọwara n'amaokwu ndịa, olileanya adighi kwa. Jón sirí, “Nmehie di nke nēweta onwu: ọ bugh ekpere banyere nka ka m' nāgwa ya ka o kpe” (I Jón 5:16). Jisọs kwuruokwu banyere otù ihe ahụ mgbe O kwuru ihe banyere mmehie ahụ nke anaagaghị agbaghara mmadụ. Ịdapụ site n'ebe Chineke nọ pụtara ịdapụ n'okwukwe, ịgónarị okwukwe ahụ; ijú ụzọ nke okwukwe ahụ nke bụ kwa náání otù ụzọ nke anyị naesi abiakwute Chineke.

Onye ahụ nke dapurụ n'okwukwe ya bụ mmadụ ahụ onye mataworo na mbụ ike ahụ náalụsị ọlụ ike nke amara nzoputa nke Chhineke (ogwugwo ahụ nke náání ya dijị nye orịa nke mmehie) wee were óké nlelị náekwugide ma náajụ kwa ogwugwo a nke náání ya pụrụ ịzoputa ya n'ìlan'iyi. O tinyewo onweya n'otù ọnọdụ ahụ nke ndị ahụ kpogidere Kraist n'obe nọ nime ya; ọ kpogidewo Ya n'obe ọzọ ma tinye kwa Ya n'ọnọdụ ihere n'iru ọra mmadụ. Nke pụtara na ọ nọ n'otù ọnọdụ ahụ dijị ndị ahụ guzoro n'akukụ obe ahụ wee náakwa Ya emò náelekwa Ya anya dijị onye náeme onweya ihe ọ náabughị. O wepụwo onweya n'iji otù ụzọ ahụ nke ọ pụrụ isi bīakwute Chineke mee ihe. Ọ bụrụwo onye ebipurụ kpamkpam n'ebe Chineke nọ site n'ọnọdụ ahụ nke ọ rọrọ.

Sọl Dijị ka Iheatụ

Ma ọnọdụ a dijị ókéegwu abughị ihe anaeru n'otù ntabianya maọbụ n'otù nzọkụwụ. Sọl bụ ma eleghịanya otù nime ndị ọdịda ha jọkarisiri njọ bụ nke edeputara na Baijbul. Ma o rughi n'ọnọdụ ahụ n'otù nzọkụwụ maọbụ abụ. Ọ dijị ọtụtụ nzọkụwụ náezighiezi nke duururu ya n'ọnọdụ ahụ.

Samuel, mgbe ọ naabara ya mba, sirí, “Ọ bu ezie na onye ntà ka ị bu n'anya gi onwe-gi” (I Samuel 15:17). Nke ahụ naegosi na mpako abatawo. Ọ dijị mgbe Sọl jèghariri nwayonwayọ n'iru Chineke

n'obidjumeala. Ma mgbe o nwetasiri mmeri di icheiche o weere otuto ahụ nye onweya kama inye ya Chineke. Ngwangwa mmadu mere nke ahụ o meghepuwo uzọ nye mpako.

Nzokwu ozo nke Sol weere bu nupuisi: "N'ihigini kwa ka i negegh nti olu JEHOVA?" (I Samuel 15:19). Ebe o wereworo ihe niile nye n'ike nke aka ya o diri ya mfe izonye nzokwu ozo gaan'iru wee nupuisi n'iwu ahụ nke enyere ya. Nzokwu ozo nke anyi naahu bu igu onweonye n'onye eziumume: "Egewom nti olu JEHOVA" (I Samuel 15:20).

Mgbe mmadu meworo ihe ojoo wee naaga n'iru n'uzo ahụ, o gaagu onweya n'onye eziumume nime ihe ojoo ya niile. Ugbu a anyi naahuta omume nke iwe ka o naegosiputa onweya na ndu Sol. Nke a bu mgbe igwe mmadu putara ikele Devid, ha naabuhu: "Sol etigbuwo ndi-iro-ya, nnu ndikom abua na ogu-iri, nnu ndikom abua na ogu-iri, Devid kwa ndi-iro-ya, oru nnu ndikom na nnu ise, oru nnu ndikom na nnu ise." "Iwe Sol we di oku nke uku" (I Samuel 18:7, 8). Ihe ozo anyi huru bu anyaukwu ka o naaputa ihe: "ma nke foduru inye ya bu nani ala-eze" (v.8).

Emesia anyi hu ekworo ka o naaputa ihe: "Sol we nele Devid anya ojo site n'ubochi ahụ ga n'iru" (I Samuel 18:9). Ihe ozo anyi naahu bu ikpasi: "Sol we buru onye-iro Devid ubochi-ya nile" (I Samuel 18:29). Ndia niile bu ihendeputa di icheiche nke naegosi n'uju otu Sol di nime uzọ nke odida ya. Nkeozo bu ibu onye mmuo ojoo naachi: "Muo-ojo nke Jehova we di n'aru Sol" (I Samuel 19:9). Emesia, igbumadu: "Sol we cho iwere ube ahụ tugide David obuna na mgbidi" (I Samuel 19:10). Nzokwu ozo bu ijuase n'aka ndi mmuo: "Biko, were mo i naju ihe juaram ase" (I Samuel 28:8). O nweghi kwa ike inu olu site n'ebe Onyenweanyi no, o nweghi kwa ike inata nkasioobi maobu ngugu; obi o bua. Mgbe o gbusiri ndinchuja na ezinaulo ha na Nob o chorọ ndumodu site n'aka ndi ahụ foduru. O kpobatarara ndjamuma ka ha nye ya ndumodu mgbe o kpagbusiri ha. Ma o nataghi oziza site n'ebe Onyenweanyi no. O di mgbe Sol natara ndumodu site n'aka Chineke, ma o leliri ya. Ugbu a o no n'onodu ebe ndumodu Ya di ya mkpa, ma o nwekwaghi ike inata ya.

Emesia o wee bjarue na nzokwu nke ikpeazu ya: "Sol we were mmaagha ya, dakwasi ya" gbue onweya. Anyi nwere nno ezigbo ihe imaatu nke onye siri n'ebe Chineke no dapu nime ndu nke Sol.

Gbaa Mgbá Oma ahụ

"Ma, ndi m'huru n'anya, emewo ka ayi kweye ihe ka nma banyere unu, bu ihe nke ha na nzoputa yiko kwa o bu ezie na ayi nkwu otu a."

Ha erubeghi n'onodu nke enweghi olileanya ozo, ma egwu Pol naatu n'ebe a bu na n'ihigini nruide na mkpagbu di icheiche nke ndi okpukpe naagbaso omen'ala ndi Ju, agaeme ka ha nwee oké idamba n'obi nke game ka ha dapu kpamkpam ma rapu kwa Onyenweanyi. Ya mere nke a bu ndumodu ka ha naagba mgbá ahụ naaga kwa n'iru, iluso iheojoo ogu naagbanyeghi ihe o bua puru imegide ha. O bughu ogu nke anaagaghi enwe mmeri nime ya. Cheta nke ahụ.

Ihe Onyenweanyi naachọ bu mmuo nke ilu ogu ahụ nke ga naaga kwa n'iru -- o bughu n'uzo ahụ nke ndiagha nke ubochi taa si aluogu, kama o gaabu nke naagaghi arapu iluogu ahụ nke ezihe megide iheojoo, nke naagaghi enwe obi ida mbà maobu togbo ngwaagha niile nke anyi, maobu nodu naezuike mgbe ogu ahụ naaga n'iru Chineke naakwughachi onye ahụ nke nwere mmuo di otu ahụ ugwoolu. I gaachoputa na nke a bu eziokwu n'akuku niile nke Akwukwozi a nye ndi Hibru. Pol naagwa ha na ha akaeguzogideghu rue obara, n'igbamgbá megide mmehie. Ha erubeghi ebe ha togbaworo ndu ha; ma enwewo otutu ndiozo ndi ruworo ya. O gaaka m mma inwu n'iluogu, ma o buru na m gaanwu, karja idina ala kwakoba akam.

Jemes Lawrence nwere mmeruaru di ukwu n'aghammiri nke aluru n'oge Mgbanwe usoro ochichi nke ndi Amerika. Ka ha naewedata ugbo mmiri itinye ya ka ebupu ya, o siri, "Unu arapukwala ugbo mmiri ahụ!" Emewo ka okwu ndia buru ihe naagaghi anwanwu n'akuko uwa nke mba Amerika.

John Paul Jones bu kwa onye ozo. Ugbo mmiri ya nke anaakpo BON HOMME RICHARD, bu nke emebiri nke ukwu o wee malite kwa imikpu. Ochigha nke ugbo mmiri nke ndi Britain, anaakpo SERAPIS, guzoro oto nime ugbo mmiri ahụ wee nye ya iwu ka o chilie aka elu. John Paul Jones zaghachiri ya si, "Akam amaliteghu ilu ogu." O wee kwoputa ugbo mmiri ya n'onodu nke mmikpu ahụ

bjarue n'akukụ SERAPIS ahụ, wee were ụdò tufee n'elu ya ma buru ụgbommiri ya nke náemikpuemikpu tọọ n'ụgbommiri nke ndị Britain ahụ. Ndiagha nke ya wee rigoro n'ụgbommiri ahụ nọdụ nso ndiuro ha ná alụ ọgụ merie ndi agha ahụ, wee were onodụ ma búbata ụgbommiri abụọ ahụ n'òdó ụgbommiri.

Ọ bụ nwoke onye náakwụsighi ilùògù; ọ gara n'iru náalùògù. Chineke náachọ itinye nime anyi ntakirị nke mmụọ nke ilùògù ahụ nke náagaghị arapụ ụgbommiri ahụ.